

Iktatószám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

1873/1913

Személy

Szerző

R.-ő. R.-dr. Radó Richard

Cím

Negyven év.

Forrás:

Magyar Hírlap

Bp.

1913 XI/16.

(Helv)

(Idő)

(Köt. v. fi)

Negyven év.

A székesfőváros
jubileuma.A Magyar Hírlap
tudósítójától.

Hétfőn nevezetes közgyűlése lesz a székesfőváros törvényhatósági bizottságának. Pest, Buda és Óbuda városok egyesítésének negyvenedik évfordulóját ünneplik a pesti redoutban, ugyanott, ahol 1873. október 25-én az egyesített főváros alakuló közgyűlését tartotta. A három város egyesítése tulajdonképpen Wahrmann Mórnak köszönhető, aki a képviselőháznak 1870. július 16-án tartott ülésében indítványozta Buda és Pest egyesítését. Az indítványt a képviselőház elfogadta és Tóth Vilmos akkori belügyminiszter a következő évben már ankétot tartott ebben az ügyben. A dolog igen nehezen ment, mert az egyesítés eszméje nagy ellenzésre talált és nem kisebb ember állott az ellenzők élén, mint Szentkirályi Mór, Pest város volt főpolgármestere. — A három város egyaránt féltette érdekeit, míg végre hosszas, beható tanácskozás és az érdekelt felek véleményének meghallgatása után megalkották az 1872. évi 36. törvényt, melynek értelmében Buda és Pest szabad királyi városok, Óbuda mezőváros és a Margitsziget, Budapest név alatt egyesítettnek. 1873. március 20-án már Buda, Pest és Óbuda képviselőtestülete Havas Ignác miniszteri biztos

elnökelete alatt a redoutban közgyűlést tart, amelyben a főváros szervezési előmunkálatait tárgyalták. Érdekes volt a főváros szervezéséről szóló törvényjavaslatnak képviselőházi tárgyalása és különösen a virilis szavazati jog körül támadt heves vitaközlés. Szápáry Gyula gróf volt a törvényjavaslat előadója és a virilizmus mellett érvelt. Érdekes, hogy Radocza János ellemzte a virilizmust és ezeket mondta: „En a virilis szavazatot a fővárosi törvényhatóság kebelébe semmi módon és alakban észszerűen beilleszthetőnek nem tartom.” Ellemeztek a virilizmust Podmaniczky Frigyes báró, Steiger Gyula (a sokszoros milliomos), Irányi Dániel, Hoffmann Pál és Tisza Kálmán, aki eképp indokolta álláspontját: „Pulszky (Pulszky Agost a virilizmus mellett kardoskodott) és többen azt mondták, hogy a vagyon nem egyéb, mint a munka tökécsítése és így a munkának akarnak jutalmat, illetőleg jogot adni. Ha önök a munkát akarják jutalmazni és több jogban részesíteni, ez nagyon szép, nagyon helyes; de kérdem, midőn önök nekem virilis szavazatot adnak, a nagyapámat, vagy az ősapámat akarják-e jutalmazni? Mert a vagyont nem én szereztem, hanem ők s ha így vesszük a dolgot, akkor az arisztokrácia joga is a munka jutalma, mert tudjuk, hogy hajdan — akkor még, midőn nem pénzért adták a nemesi privilégiumot — nagy munkával és érdemmel kellett azt megszerezni. De ami itt igazságtalanság volt, hogy t. i. az ősök érdemeit jutalmazták az unokákban, az éppen így van a virilis intézménynél is. Az ősök munkáját azon

unokában jutalmazták, ki tán láblógatva, henyélve költi az ősök által szerzett vagyonát.” Jókai Mór is ellenezte a virilizmust és szellemes beszédében többek között ezeket mondta: „Egy egészséges népképviselő az, amely Budapestet valóságos nagyvárossá, Magyarországnak nagy metropolisévé képes tenni. A népképviselőnek legnagyobb ellensége az érdekképviselő; minden érdekképviselő közül a közügyre nézve a leggonoszabb az, amelyet partikuláris érdekek és képviselőnek nevezünk.” Aztán éles támadást intéz Jókai a pesti gentry ellen. Horn Ede a virilizmus mellett érvelt.

Szóval akkor a főváros ügyei iránt nagy érdeklődés nyilvánult és hazánk legjobbjai szállottak sikra Budapest érdekeiért.

Az egyesített Budapest főváros alakuló közgyűlése 1873. október 25-én délelőtt 9 órakor volt a pesti redoutban nagy ünnepség keretében. Szabadon választott városatyák voltak a többek között: Házmán Ferencz budai polgármester, Magyarevits Jeremiás (a mostani tisztí főorvos édesapja), Jekelfalussy Lajos (I. kerület), Hieronymi Károly, Lipthay Béla báró (II. kerület), Hoffmann Pál dr. egyetemi tanár és országos képviselő, Harrer Pál óbudai polgármester (III. kerület), Deák Ferencz, Királyi Pál, Apáthy István, Kléh István, Thaisz Elek volt főkapitány, Than Mór egyetemi professzor, Toldy Ferencz (IV. kerület), Csengery Antal, Falk Miksa, Horn Ede, Kochmeister Frigyes báró, Gold Zsigmond (V. kerület), Bródy Zsigmond publicista, Pucher József (VI. kerület), Mendl István. Schermann Adolf

dr. (a későbbi tiszti főorvos), Podmaniczky Frigyes báró, Bogisich Lajos (VII. kerület), Ballagi Mór, Steiger Gyula, Röck Szilárd (a nagy emberbarát), Felek Miklós színművész (VIII. kerület), Tavasz Endre, Márkus Ignác (nemrég elhunyt igazgatónk) (IX. kerület). A Ferencváros szabadon választott első póttagja volt az akkor még ifju Wekerle Sándor.

A virilisták, vagy ahogyan akkor hivatalosan nevezték, az értékképviselők sorában helyet foglaltak: Fabinyi Teofil (a volt igazságügyminiszter), Busbach Péter, Györy Elek, Vecsey Sándor, Jókai Mór, Szenes Ede (a híres fűszerkereskedés megalapítója), Gombár Tivadar, Széher Mihály, aki vezető szerepet vitt, Szentkirályi Mór, Hirschler Ignác dr., a híres orvos, Wahrmann Mór, Havas Ignác, Röck István gépgyáros, Bókay János, a mostani orvostanár édesapja, Böke Gyula egyetemi tanár, Ráth Károly, Schwartz Ferenc dr. (a nemrég elhunyt Schwartz Ottó báró apja), Szápáry Gyula gróf, Légrady Károly a Pesti Hírlap volt kiadótulajdonosa, Ybl Miklós, a híres építőművész, Hüttl Tivadar, Ruszt Bernát, Tóth Lőrincz, Eckbauer András, a híres posztókereskedő, Posner Károly papírgyáros és Aebly Adolf.

Amint fent emlitem, Budapest főváros törvényhatósági bizottsága 1873. október 25-én tartotta alakuló közgyűlését a pesti végadóban. Havas Ignác miniszteri biztos elnökölt és bejelentette, hogy a király megtette a hármas jelölést az 1872. 36-ik tcz. értelmében a főpolgármesteri állásra. A törvényhatósági bizottság tagjai állva hallgatták meg a Barna Zsigmond főjegyző által felolvasott kéziratot, amelyben a király a főpolgármesteri állásra első helyen Havas Sándor honvédelmi miniszteri tanácsost, második helyen Házmán Ferencz Buda főváros polgármesterét, harmadik helyen Ráth Károly pesti ítélőtáblai alelnököt jelölte. A beadott 383 szavazatból 209 szavazatot a harmadik helyen jelölt Ráth Károly kapott, az első helyen jelölt Havasra 5 szavazat esett, míg a második helyen jelölt Házmánra 169-en szavaztak. Másnap, 1873. október 26-án tette le Ráth Károly nagy beszéd kíséretében a hivatali esküt és elfoglalta a főpolgármesteri széket. Az október 31-iki közgyűlésen megválasztották a kijelölő választmány tagjait és pedig Királyi Pált, Radocza Jánost és Hunfalvy János

nost, a főpolgármester ebbe a választmányba kinevezte Várady Károly, Hirschler Ignác dr. és Áldassy Antal bizottsági tagokat. November 4-én volt a polgármester-választás, amely alkalommal a beadott 348 szavazatból az első helyen jelölt Kammermayer Károly 297 szavazatot kapott, a második helyen jelölt Kada Mihályra 4, a harmadik helyen jelölt Gerlóczy Károlyra 43 és a negyedik helyen jelölt Békey Imrére 4 szavazat esett. Kammermayer még ebben az ülésben tette le a hivatali esküt és Ráth főpolgármester szép beszéd kíséretében átadta neki a főváros hatósági jelvényét és pecsétjét. November 6-án és

7-én első alpolgármesterré Gerlóczy Károlyt, második alpolgármesterré pedig Kada Mihályt választották meg. November 8-án volt a tanácsnok választás és az egyeztetett főváros első tanácsnokai lettek: Békey Imre, Alkér Gusztáv, Kaszenszky József, Petrovics Szilárd, Hamza Máté, Funk Kálmán, Havas Pál és Rupp Imre. November 12-én választották meg a főtisztviselőket. Főjegyző lett Barna Zsigmond (aki később hivatalában agyonlőtte magát), főigyező Csengey Endre, főorvos Patrubby Gergely, főszámvevő Lampl Hugó (három év előtt ment nyugdíjba), főlevéltárnok Erdei Henrik és statisztikai hivatali igazgató Körösi József. Azután következett a többi állások betöltése. Első osztályu tanácsjegyzők lettek: Andreánszky Zsigmond, Horváth János és Viola Imre, másodosztályu tanácsjegyzők: Mego Sándor, Weichardt Alajos, Csencics Gyula, Sipőcz László és Kun Gyula, harmadosztályu tanácsjegyzők: Rózsa Péter, Vesztrőczy István, Kóvér Kálmán, Stankovits György és Vadász Ede. Elöljárók lettek az I. kerületben: Magyar Gyula, a II. kerületben: Stangl János, a III. kerületben: Hoffmann Pál dr., a IV. kerületben: Bekker Károly, az V. kerületben: Matisz Pál, a VI. kerületben: Zettner Ede, a VII. kerületben: Schön József, a VIII. kerületben: Radocsa Ferencz, a IX. kerületben: Dobronyi János, a X. kerületben: Zofahl András. Kerületi jegyzők lettek: Harrer Pál (a III. kerületben), Haberhauer (Halmos) János, a későbbi polgármester (a VI. kerületben), Matuska Alajos volt alpolgármester (az V. kerületben).

Ezek a férfiak vezették negyven évvel

ezelőtt a főváros adminisztrációját, amely akkor ugyyszólván bölcsőkorát élte. Azóta óriási módon fejlődött a főváros és az adminisztráció ma megközelíti az állami gépezetet. Bármilyen tiszteletreméltó és nagytehetségű egyének is állottak az elmúlt három évtized alatt a főváros élén, anélkül, hogy nagy érdemeiket el ne ismernők, meg kell állapítanunk, hogy mindnyájan együtt nem alkottak annyit, mint Bárczy István egymaga, akinek csodálatos tehetsége, nagy koncepciója és bámulatos szociális érzéke világvárosi alkotásokkal gazdagította Budapestet.

Hétfőn kegyelettel fognak megemlékezni a város elhunyt nagyjairól és ünnepelni fogják azokat, akik még az elők sorában vannak és régen szolgálták a város ügyeit. Az elismerés pálmájának legszebb ága azonban mégis csak Bárczy Istvánt illeti, aki ennek a városnak a lelke és aki alkotó erejével elérte magasztos célját: hogy a mi szép fővárosunk gazdag és hatalmas lesz. Ebben a törekvésében és munkájában tisztaelkü, önzetlen és zseniális segítőtársa neki Vázsonyi Vilmos, akinek neve szintén összeforrott Budapest hatalmas fejlődésével és aki ragyogó elméjét és hasznos munkásságát a főváros boldogulásának is szenteli.

Ez a két férfiú ott lesz hétfőn a Vigadóban az ünneplők sorában. Hétfőn a kegyeletnek adóznak és kedden ismét munkába állnak

R-ó. R-d.

A főváros hétfői diszközgyűlésén Márkus József országgyűlési képviselő üdvözlőni fogja az 1873-iki közgyűlésnek még életben levő tagjait, névszerint ezeket: Radocza János, Rupp Zsigmond, Hegedüs János dr., Mátyus Arisztid, Mérő János, Fenyvessy Adolf, Kunz Jenő dr., Adler Zsigmond dr., Stiller Mór dr., Mezei Mór (akkor póttag volt), Thék Endre, Weisz Jakab dr., Harrer Pál, Müller Vilmos, Tolnay Lajos, Kármán Lajos volt országgyűlési képviselő, Deutsch Sámuel, Wekerle Sándor.

Ezek nevében Rupp Zsigmond udvari tanácsos mond köszönetet.